

It is determined that one of the factors of the lowest level of German youth unemployment among the EU countries is dual professional education, which is focused on the practical needs of youth, provides employment and achieving of professional competence in the enterprise and promotes motivation.

The basic elements and types of dual professional education in Germany are outlined. The general description of the main types of professional education (professional training in enterprises, improvement or certification training, retraining) is submitted. It is determined the objectives of youth professional orientation in Germany.

The program of professional orientation and the model of youth transition from school to profession, based on young people consultancy about career choice and practical training is presented.

The stages of realisation of the youth professional orientation program (analysis of potential, opportunity to test themselves in different occupations (visiting workshops); the work of class teachers and social workers with students on professional orientation).

Keywords: *career choice; diagnostics; dual system of professional education; professional education; professional orientation.*

Стаття надійшла до редакції 15.08.2017

Прийнято до друку 05.10.2017

УДК 378:373.2.011.3-051](4)

Людмила Козак

ORCID iD 0000-0002-4528-1905

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри дошкільної освіти,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
б-р І. Шамо, 18/2, 02154 м. Київ, Україна
l.kozak@kubg.edu.ua

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

У статті розглянуто підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти у Великій Британії, Швеції, Німеччині та Греції. Показано, що підготовка педагогічних кадрів здійснюється в університетах, інститутах вищої освіти, інститутах педагогіки при університетах, педагогічних коледжах; встановлено, що відмінності у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти виявляються у структурі та змісті освітніх програм; розглянуто основні підходи до оновлення змісту, форм і методів підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах; визначено спільне в тенденціях підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти в європейських країнах.

Ключові слова: *дошкільна освіта; європейський досвід; освітній процес; педагогічна освіта; професійна підготовка; фахівець дошкільної освіти.*

Вступ. Приєднання України до Болонського процесу зумовлює необхідність ретельного вивчення європейського досвіду щодо оновлення змісту і форм підготовки педагогічних кадрів у галузі дошкільної освіти та пошуку оптимальних і корисних зразків для удосконалення вітчизняної системи підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в умовах університету. Порівняльний аналіз освітніх програм європейських країн, виявлення подібних та відмінних ознак актуалізуються у площині вирішення насамперед таких завдань створення єдиного європейського освітнього простору, як визнання єдиних стандартів освіти, запроваджен-

ня еквівалентності академічних кваліфікацій, навчальних курсів, а також якісних змін в організації підготовки майбутніх фахівців, здатних до інноваційної діяльності.

Дослідженню європейського досвіду підготовки фахівців у вищих навчальних закладах присвячені праці багатьох дослідників, зокрема, педагогічної освіти в країнах Західної Європи (Л. П. Пуховська) та у країнах Європейського Союзу (Т. Є. Кристопчук); професійно-педагогічної підготовки фахівців в Англії, Уельсі та Шотландії (Н. М. Авшенюк, А. В. Соколова), Німеччині (Н. В. Махиня, А. І. Турчин), Греції (Ю. М. Короткова) та ін.

Увагу дослідників привертають також проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти у Швеції (Н. М. Карпенко) та Німеччині (Н. І. Мельник). Однак, не дивлячись на значну кількість досліджень, питання підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в європейських країнах залишається відкритим.

Метою статті є аналіз та узагальнення європейського досвіду підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти задля подальшого його врахування в організації освітнього процесу підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України.

Результати дослідження засвідчили, що у Великій Британії склалася така структура різнотипних закладів, що здійснюють підготовку педагогічних кадрів: Чотирирічні інститути і коледжі вищої освіти (Institutes and Colleges of Higher Education). Однорічні Інститути педагогіки при університетах (Institutes of Education of Universities). Дворічні факультети педагогіки політехнічних інститутів (Polytechnic Departments of Education). Чотирирічні школи сценічного мистецтва (Central Schools of Speech and Drama). Дворічні технічні коледжі (Colleges of Education Technical) (Пуховська Л. П., 2000, с. 138).

Н. М. Авшенюк на основі аналізу таких регулюючих державних документів у сфері стандартизації базової професійної підготовки вчителів Англії, як Національний стандарт кваліфікованого вчителя та Національний курікулум базової підготовки вчителя, аналізує структуру та зміст національних вимог і стандартів кваліфікованого вчителя.

В контексті нашого дослідження, розглянемо вимоги до педагога дошкільної освіти. Так, згідно з Національним стандартом учитель дошкільної освіти (базовий рівень) повинен знати й розуміти мету, принципи, цілі навчання щодо шести основних напрямів, зазначених у Національному курікулумі дошкільної освіти – НКДО (Curriculum Guidance for the Foundation Stage). До таких напрямів у НКДО віднесено: особистісний, соціальний та емоційний розвиток дитини; спілкування, мова, грамотність; математичний розвиток; знання й розуміння навколишнього світу; фізичний розвиток; творчий розвиток. Від педагога дошкільної освіти вимагається також володіння знаннями, методами та відповідним ставленням, зазначеними у Національній стратегії мовної та числової грамотності (Авшенюк Н. М., 2005, с. 106).

Наступним етапом підготовки вчителів дошкільної освіти після одержання ступеню бакалавра є ступінь магістра – магістр наук в освіті (Master of Sciences in Education – MSc). Існують дві великі групи програм, що дозволяють отримати ступінь магістра. Це програми, що орієнтовані на підвищення професійного рівня за однією зі спеціалізацій, і програми, що орієнтовані на дослідницьку діяльність (Соколова А. В., 2009, с. 62–64).

Магістр, що займатиметься викладацькою діяльністю, має пройти курс тривалістю повний календарний рік, а іноді навіть і більше, еквівалентний 90 ECTS кредитам. Магістри-науковці, яких часто називають M. Phil., навчаються 2 роки і можуть бути одразу переведені до PhD, якщо це дозволить їхня кваліфікація (Survey on Master Degrees and Joint Degrees in Europe).

Важливе значення в розвитку системи професійної педагогічної освіти у Британії має розробка нових форм і методів навчання, які дозволяють формувати у майбутніх учителів здатність до незалежного і критичного мислення, практичного застосування засвоєних знань і досвіду навчально-дослідницької діяльності, рольового та імітаційного моделювання, творчого пошуку. З цим напрямком пов'язаний новий підхід до навчання як організації навчально-пошукової, дослідницької діяльності; навчально-ігрової, моделюючої діяльності; активно-обмін думками, творчої дискусії.

Вивчення сучасних реалій британської професійної педагогічної освіти дозволяє стверджувати, що орієнтиром у підготовці майбутнього вчителя, зокрема вчителя дошкільної освіти, є формування інтелектуального, морального, творчого спеціаліста, який здатен творчо програмувати навчання і поведінку вихованців в організованому ним педагогічному процесі.

Професійну педагогічну підготовку фахівців дошкільної освіти в університетах Швеції досліджувала Н. М. Карпенко. Науковець зазначає, що сьогодні шведська університетська освіта – це багаторівнева система, яка готує бакалаврів, магістрів, ліценціатів та докторів і пропонує як загальні академічні, так і професійно орієнтовані програми. Після реалізації навчальних програм різного рівня студенти можуть отримати загальні або професійні дипломи, а також різні види ступенів, які визначаються Постановою про вищу освіту.

Закінчивши перший цикл, студенти одержують загальний університетський диплом після двох років навчання, диплом бакалавра – після трьох років, або професійний диплом, якщо тривалість програми складає приблизно чотири роки. Другий цикл передбачає навчання за одно- або дворічними програмами магістерської підготовки. На третьому циклі пропонується набуття наукових ступенів ліценціата (після двох років навчання) та доктора (після чотирьох років навчання) (Карпенко Н. М., 2010).

Навчання, зорієнтоване на наукові дослідження є обов'язковим компонентом підготовки фахівців дошкільної освіти у Швеції. Наукова робота для студентів починається з навчально-дослідної діяльності, яка органічно пов'язана з навчальним процесом і є його частиною. Вона полягає у вивченні теоретико-методологічних засад проведення наукового дослідження на змістовому матеріалі

дисциплін, які вивчаються, та у виконанні завдань дослідницького характеру під час занять і під час проходження практики. На завершальному етапі навчання передбачається написання дипломної роботи, яка є своєрідною підготовкою випускника до навчання на наступному циклі. Крім того, студенти беруть участь у наукових проектах, до роботи над якими залучаються також наукові співробітники, викладачі вищих навчальних установ, педагогічні працівники інших навчальних закладів (Карпенко Н. М., 2010).

Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів забезпечується використанням значної кількості навчальних альтернатив, поєднанням різноманітних форм і методів роботи. Найбільш поширеними організаційними формами навчання є лекція та семінар. Особлива роль надається роботі у групах. Вважається, що така форма роботи сприяє розвитку в студентів умінь взаємодіяти з іншими у процесі особистого навчання, співпрацювати зі своїми колегами на демократичних засадах, швидко реагувати у процесі спілкування, брати на себе відповідальність і спрямовувати власні дії на досягнення конкретної мети, надавати та одержувати громадську підтримку, ділитися культурним досвідом і розвивати інтеркультурне мислення. Найчастіше у практиці професійно-педагогічної дошкільної освіти застосовуються метод портфоліо, відеозаписи взаємодії педагога-вихователя з дітьми, кейс-метод, метод симуляції (Карпенко Н. М., 2010, с. 10–11).

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що педагогічна освіта у Швеції є інноваційно-спрямованою, а, отже, сприяє підготовці майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти до інноваційної професійної діяльності.

Підготовка педагогічних кадрів у Німеччині здійснюється на базі педагогічних коледжів та університетів.

Педагогічна освіта в університетах спрямована на опанування в єдиному блоці курсу загальної освіти та першої професійної освіти. Базова педагогічна освіта включає елемент послідовної практики: випускники університету повинні пройти стажування упродовж одного року (Unterrichtspraktikum), організоване місцевим управлінням освіти у співробітництві з регіональними інститутами післядипломної освіти (Pädagogische). Базове навчання в університетах триває чотири з половиною роки; академічна програма навчання (Lehramtsstudium) включає загальну освіту, що складається з двох академічних предметів, професійної освіти та першої педагогічної практики (Schulpraktikum). Цікавим є той факт, що упродовж тривалого часу університети мали змогу самостійно визначати зміст навчальних програм. Віднедавна мінімальні вимоги щодо засвоєння студентами обов'язкових тематичних блоків або мінімальних стандартів були конкретизовані національним за-

конодавством. Програми педагогічного коледжу та університету суттєво відрізняються. Із чотирьох з половиною років навчального курсу в університеті тільки 16% навчальних планів виокремлено на вивчення спеціальної дидактики, педагогіки та практики у школі. Під час навчання студенти проходять три етапи шкільної практики, що супроводжується теоретичними і практичними заняттями підготовчого характеру. Вже в другому семестрі за програмою студенти впродовж двох тижнів проводять навчальні заняття у школах, де виконують проекти і завдання під керівництвом досвідчених учителів. Після закінчення практики студенти складають звіт і критично оцінюють свою роботу та досвід, набутий у школі (Кристочук Т. Є., 2013, с. 99).

Цікавим, на наш погляд, є досвід підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної педагогіки у Хальденберзькому університеті освіти (Німеччина). Дослідження Н. І. Мельник засвідчило, що університет здійснює бакалаврську підготовку педагогів дошкільного фаху, а також має магістерські програми підготовки фахівців дошкільної освіти (Мельник Н. І., 2012, с. 168–181).

Процес формування професійної компетентності майбутнього фахівця дошкільної освіти у Хальденберзькому університеті освіти, який є зразком класичних університетів Німеччини, реалізується за допомогою різних форм, методів та засобів організації освітнього процесу. Серед них найбільш ефективними є: практична діяльність (на семінарах та практичних заняттях); лабораторна робота; позааудиторна діяльність (здійснення педагогічної діяльності та практики в межах університету, а саме участь у освітніх програмах для громадськості, які розробляються та здійснюються під керівництвом провідного науковця університету); усі види практик; різні форми самостійної роботи (студентські та загальноуніверситетські конференції, науково-педагогічні брифінги (консультації); курсове проектування (курсів роботи); дипломне проектування (дипломні роботи); традиційні методи (науково-популярна лекція, розповідь, бесіда, практичні справи, навчально-дослідні завдання, заліки, іспити тощо), а також інноваційні методи (дискусія, обговорення проблемних питань, евристична бесіда, мікрофон, відео-презентація, електронні курси; тренінг, «мозковий штурм», «акваріум», метод синектики, дидактичні ігри тощо).

На думку професора Хальденберзького університету К. Хольца, обґрунтоване поєднання традиційних та інноваційних методів навчання у вищій школі є запорукою якісної професійної освіти та формування висококваліфікованого, компетентного фахівця дошкільної освіти (Мельник Н. І., 2012, с. 168–181).

У контексті нашого дослідження значний інтерес викликає підготовка майбутніх викладачів у галузі дошкільної педагогіки у Греції. У Грецькій Республіці підготовка педагогів дошкільного

профілю здійснюється в Салонікському університеті імені Арістотеля, в Афінському національному університеті імені Каподістрії, в Університеті Фессалії, Егейському університеті, Патрському університеті, Янінському університеті, Університеті західної Македонії (Сайт для освітян Edu4u).

Базову освіту студенти здобувають протягом восьми семестрів за бакалаврською програмою «Підготовка вихователів», що передбачає педагогічну підготовку (опанування базовими теоріями та поняттями педагогіки, а також спеціалізацією «методологія»), дидактичну підготовку (опанування ЗУНами, необхідними для здійснення навчального процесу у дитячому садку), спеціальну наукову та художню підготовку (опанування ЗУНами з галузі науки та мистецтв, необхідними для здійснення навчального процесу в дитячому садку), практичну підготовку (формування і розвиток педагогічної та дидактичної компетенцій, необхідних для здійснення навчального процесу в дитячому садку).

Підготовка магістрів здійснюється за такими диверсифікованими програмами, як: Порівняльна освіта, транскордонна програма (з University of London Institute of Education) Права людини; міжуніверситетська програма (з Університетом Фессалії) Інформаційно-комунікаційні технології в освіті; міждисциплінарна програма Консультативна психологія та консультування в галузі освіти, охорони здоров'я, праці (Афінський національний університет імені Каподістрії); транскордонна програма Полігlossія та мовна політика. Поширення мов та культур у багатомовному середовищі; міжуніверситетська програма (з Егейським університетом) Психопедагогіка інтеграції: одна школа для усіх; міждисциплінарна програма Освітнє середовище (Салонікський університет ім. Арістотеля); Теорія, політика та практика в освіті, Психологія в освіті – Інклюзивна освіта; Мовлення, мистецтво та культура в освіті. Викладання точних наук: навчальні програми, оцінювання, ІКТ в освіті (Патрський університет); Психологічне виховання людини, Педагогічна та дидактична методологія у ДНЗ, Соціологічний та гуманітарний вимір освіти (Університет Кріта); Дитяча книга, Дитяча книга та дидактичні матеріали (Егейський університет).

Розглянемо детальніше диверсифіковану програму «Дитяча книга та дидактичні матеріали» (Егейський університет). Ця програма передбачає 90 ECTS: 30 – на обов'язкові дисципліни у I семестрі; 30 – на дисципліни за напрямками у II семестрі; 30 – кваліфікаційна робота (дипломний проект) у III семестрі.

Обов'язкові дисципліни (30 ECTS) такі: теорія літературного читання та сприйняття в освіті; теорія дитячої літератури; педагогічна діяльність і театральне мистецтво; дитяча книга, навчальні матеріали та наука математики;

психопатології навчання; методологія дослідження (методи дослідження у дисципліні Дитяча книга та дидактичні матеріали); взаємовплив дитячої книги та наочних дидактичних матеріалів; дитяча книга (предмет і текст).

Дисципліни напряму «Дитяча книга» (30 ECTS) такі: дитяча книга та філософія для дітей; паралітература та дитяча книга; роман для підлітків; дитяча книга з картинками; дитяча книга та різноманіття; поняття гендеру у міфах і казках; дитячий підручник, дитяча книга та мова; план написання книжки.

Дисципліни напряму «дидактичні матеріали» (30 ECTS) такі: дидактичні матеріали та емпіричні методи навчання; дидактичні матеріали та природничі науки; електронні освітні матеріали; навчальна гра; дидактичні матеріали у навчанні математики; дидактичні матеріали та мистецтво; дидактичні матеріали у навчанні мови, створення дидактичних матеріалів (Філія Егейського університету на острові Родос).

У Янінському Університеті (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων) (Грецька Республіка) працює відділення дошкільної педагогіки (Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών).

Мета та завдання відділення дошкільної педагогіки полягає в:

- удосконаленні та просуванні педагогічних наук на академічному та прикладному рівнях;
- наданні майбутнім фахівцям наукових і професійних знань, необхідних для забезпечення їхньої подальшої кар'єри;
- забезпеченні сприятливих умов для проведення наукових досліджень і експериментів у галузі дошкільної педагогіки на бакалаврському та магістерському рівнях;
- сприяння підвищенню рівня і задоволення зростаючих потреб в освіті щодо вирішення питань дошкільної педагогіки;
- сприяння у вирішенні і розв'язанні освітніх проблем у сфері освіти і виховання в дитинстві та ранньому дитинстві.

На базі відділення створені лабораторії спеціальної та терапевтичної освіти, еволюційної психології, новітніх технологій і дистанційної освіти, педагогіки, Новітньої історії Греції та новогрецької культури (цивілізації).

Задовольняючи потреби відділення щодо педагогічної практики студентів, в Янінському університеті у 1992-1993 рр. було відкрито дитячий садок, який функціонує в університетському містечку.

Зміст навчання структуровано у 5 модулів:

1. Педагогічний модуль (або Модуль з педагогіки): загальна педагогіка, дошкільна педагогіка, міжкультурна освіта, освітня політика (менеджмент освіти), здоров'язберігаючі технології, соціологія освіти, історія новогрецької культури (цивілізації).

2. Психологія – спеціальна (інклюзивна) освіта – здоров'я: педагогічна та освітня психологія, соціальна психологія, гностична психологія, розвиваюча психологія, психосоціологія родини та спеціальне виховання.

3. Точні науки в освіті: інформатика та прикладна математика, статистика, навчання математиці, навчання природничим наукам, наука про навколишнє середовище.

4. Предмети загальних знань: новогрецька література, дитяча література, міфологія, філософська та педагогічна антропологія, філософія виховання, історія освіти, новітня історія Греції.

5. Мистецтво та освіта: образотворче мистецтво, музика, театральне виховання (теорія та практика).

Випускники відділення можуть працювати вихователями, науковцями, які укладають педагогічні матеріали та дитячі книжки, науковцями та дослідниками в державних і приватних структурах і службах. Вихователі, які пройшли перепідготовку зі Спеціальної освіти, можуть працювати в закладах спеціальної освіти (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (відділення дошкільної педагогіки Університету Яніни, Грецька Республіка)).

В Університеті Західної Македонії (Греція) відділення дошкільної педагогіки пропонує такі магістерські та аспірантські програми:

I. Аспірантська програма за 5 напрямками: (120 кредитів, де 90 – вивчення дисциплін, 30 – дипломна робота).

1. Методологія дидактики та навчальні плани. Підготовка за напрямом передбачає вивчення таких дисциплін: Методи і техніки соціальних досліджень; Програми та методи фізичного розвитку; Питання когнітивної психології; Моделі освіти – епістимологічні (наукові) теорії; Сучасні дидактичні теорії; Програми мовної освіти; Методологія дидактики; Навчальні плани природничих наук; ІКТ у викладанні та навчанні; Сучасні підходи до математичної освіти; Методи та програми міжкультурної освіти.

2. Культурологія. Дисципліни: Теорія семиотики в контексті культурології та політекономії; Соціологія культури; Соціологія та політичний аналіз ЗМІ; З історії в історіях, наука – ідеологія – тотожність; Семиотика картини; Естетика, постсучасність і теорія культури; Критичний аналіз мовлення: культурологічний контекст; Культура та стать: новітні та постновітні підходи.

3. Освітня політика та освітнє дослідження. Напрямок складається з двох модулів. Модуль «Освітня політика» включає такі дисципліни: Вступ до політології; Вступ до освітньої політики; Групи тиску та освітня політика; Соціальна та освітня політика; Політична соціологія освіти; Спеціальні освітні політики: полікультурна освіта, освіта меншин. Модуль «Освітнє дослідження» передбачає вивчення таких дисциплін: Методи

і техніки соціальних досліджень; Статистика; Якісне дослідження – методи і техніки.

4. Психологічні та освітні підходи до різноманітності. Дисципліни: Питання когнітивної психології; Методи і техніки соціальних досліджень; Труднощі у навчанні письмовому мовленню; Спеціальні освітні політики: полікультурна освіта, освіта меншин; Соціальна психологія та культурне розмаїття; Мігранти, меншини та національність; Двомовність та освіта; Розумова відсталість і труднощі у навчанні; Питання невропсихології в освіті.

5. Мова та література в освіті. Дисципліни мови та освіти: Прикладне мовознавство, Викладання мови, Соціологія-мовознавство, Діалектологія, Текстознавство. Дисципліни літератури та освіти: Теорія та дидактика літератури, Дитяча література, Бібліологія. Письменницька творчість, мистецтво риторики.

II. Міжуніверситетська – Міжтематична (кростематична) магістерська програма з розумового та фізичного розвитку.

1. Програма передбачає такі дисципліни: Методологія дослідження суспільних наук; Статистика в галузі суспільних наук; Когнітивний (розумовий) розвиток; Фізичний розвиток; Вимірювання і оцінка навичок; Вплив культури на розвиток; Індивідуальні відмінності розвитку; Новітні технології та освіта; Неврологічні розлади; Рухливість і творчість; Навчання та контроль рухових навичок; Двомовність і розвиток (Університет Західної Македонії (Греція)).

Проведений аналіз магістерських та аспірантських програм навчання на дошкільних відділеннях свідчить про інноваційні підходи до змісту підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної педагогіки в університетах Греції.

Висновок. Результати проведеного дослідження свідчать, що підготовка фахівців у галузі дошкільної освіти здійснюється у таких навчальних закладах: Інститутах вищої освіти, Інститутах педагогіки при університетах (Велика Британія), університетах (Швеція, Греція), педагогічних коледжах та університетах (Німеччина). Відмінності у підготовці майбутніх фахівців виявляються у структурі та змісті освітніх програм.

У європейських країнах спільним у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти є гнучкість програм підготовки, проходження педагогічної практики у спеціальних освітніх центрах, науководослідницьке спрямування професійної підготовки, застосування активних методів навчання, інформаційно-комунікаційних технологій, посиленна увага до контролю якості підготовки. Зазначені аспекти є перспективними і для української освіти.

Література

1. Авшенюк Н. М. Стандартизація професійної підготовки вчителів у Англії й Уельсі (кінець XX – початок XXI ст.) : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Н. М. Авшенюк. – Київ, 2005. – 166 с.
2. Грауманн О. Из истории педагогического образования Германии и стран Западной Европы / О. Грауманн // Непрерывное образование: XXI век. – 2013. – Вып. 3. doi:10.15393/j5.art.2013.2146
3. Карпенко Н. М. Професійно-педагогічна підготовка фахівців дошкільної освіти в університетах Швеції : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. М. Карпенко ; Київ. ун-т Б. Грінченка. – Київ, 2010. – 20 с.
4. Карпенко Н. М. Професійно-педагогічна підготовка фахівців дошкільної освіти в університетах Швеції : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. М. Карпенко ; Київ. ун-т Б. Грінченка. – Київ, 2010. – 227 с.
5. Кристопчук Т. Є. Педагогічна освіта в країнах Європейського Союзу : монографія / Т. Є. Кристопчук ; за ред. С. О. Сисоєвої. – Рівне : Волинські обереги, 2013. – 484 с.
6. Мельник Н. І. Концептуальні засади формування професійної компетентності фахівців дошкільної освіти в Німеччині / Н. І. Мельник // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. Побірченко Н. С. та інші]. – 2012. – Ч.3 (6). – С. 168–181.
7. Пуховська Л. П. Особистісна модель підготовки викладачів на Заході / Л. П. Пуховська // Наукові праці. Педагогіка / ЧДУ імені Петра Могили. – Миколаїв : НаУКМА. – 2000. – Т. 7. - Вип. 1. – С. 20–22.
8. Сайт для освітян Edu4u (от 21.01.2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.edu4u.gr/SchoolDetails.aspx?sxolh_id=341/ (дата звернення: 01.09.2017). – Назва з екрану.
9. Соколова А. В. Професійна підготовка вчителя у системі педагогічної освіти Англії і Шотландії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / А. В. Соколова. – Одеса, 2009. – 175 с.
10. Университет Западной Македонии (Греция) [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.pured.uowm.gr/el/node/12/> (дата обращения: 01.09.2017). – Загл. с экрана.
11. Філія Егейського університету на острові Родос [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rhodes.aegean.gr/> (дата звернення: 01.09.2017). – Назва з екрану.
12. Survey on Master Degrees and Joint Degrees in Europe. [Electronic resource]. – September, 2002. – Available at: http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Survey_Master_Joint_degrees_en.1068806054837.pdf / (application date: 01.09.2017). – Screen name.
13. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (відділення дошкільної педагогіки Університету Яніни, Грецька Республіка) [Electronic resource]. – Available at: <http://www.uoi.gr/schools/early-childhood/> (application date: 01.09.2017). – Screen name.
14. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (Університет Яніни, Грецька Республіка) [Electronic resource]. – Available at: <http://www.uoi.gr/schools/early-childhood/> (application date: 01.09.2017). – Screen name.

References

1. Avsheniuk N. M. (2005). Standartyzatsiya profesiynoyi pidhotovky vchyteliv u Anhliyi y Uel'si (kinets' XX – pochatok XXI st.) [Standardization of teacher training in England and Wales (end of the XX – beginning XXI century)]: Candidate's thesis. Kyiv, 166 (ukr).
2. Graumann O. (2013). Iz istorii pedahohicheskoho obrazovaniya Germanii i stran Zapadnoj Evropy [From the History of the Pedagogical Education of Germany and the Countries of Western Europe]. Continuous Education: The 21st Century, (3), doi:10.15393/j5.art.2013.2146 (rus).
3. Karpenko N. M. (2010). Profesiyno-pedahohichna pidhotovka fakhivtsiv doshkil'noyi osvity v universytetakh Shvetsiyi [Professional and pedagogical training of pre-school education specialists at the universities of Sweden]: Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv, 20 (ukr).
4. Karpenko N. M. (2010). Profesiyno-pedahohichna pidhotovka fakhivtsiv doshkil'noyi osvity v universytetakh Shvetsiyi [Professional and pedagogical training of pre-school education specialists at the universities of Sweden]: Candidate's thesis. Kyiv, 227 (ukr).
5. Krystopchuk T. E. (2013). Pedahohichna osvita v krayinakh Yevropeys'koho Soyuzu [Pedagogical education in the countries of the European Union]. S. O. Sysoeva (Ed.). Rivne: Volyns'ki oberegy, 484 (ukr).
6. Mel'nyk N. I. (2012). Kontseptual'ni zasady formuvannya profesiynoyi kompetentnosti fakhivtsiv doshkil'noyi osvity v Nimechchyni [Conceptual basis for the formation of professional competence of preschool education specialists in Germany]. N. S. Pobirchenko et al (Ed.). Collection of scientific works of Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna, 3 (6), 168–181 (ukr).
7. Puhovs'ka L. P. (2000). Osobystisna model' pidhotovky vykladachiv na Zakhodi [The personal model of teacher training in the West]. Scientific works. Pedagogy, 7 (1), 20–22 (ukr).
8. Sayt dlya osvityan Edu4u (ot 21.01.2014) [The site for educators Edu4u (from 21.01.2014)]. Available at: http://www.edu4u.gr/SchoolDetails.aspx?sxolh_id=341/ (ukr).
9. Sokolova A. V. (2009). Profesiyna pidhotovka vchytelya u systemi pedahohichnoyi osvity Anhliyi i Shotlandiyi [Professional training of teachers in the system of pedagogical education in England and Scotland]: Candidate's thesis. Odesa, 175 (ukr).

10. Universitet Zapadnoj Makedonii (Greciya) [University of Western Macedonia (Greece)]. Available at: <http://www.nured.uowm.gr/el/node/12/> (rus).
11. Filiya Eheys'koho universytetu na ostrovi Rodos [Branch of the Aegean University on the island of Rhodes]. Available at: <http://www.rhodes.aegean.gr/> (ukr).
12. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (viddilennya doshkil'noyi pedahohiky Universytetu Yaniny, Hrets'ka Respublika) [(Department of Preschool Pedagogy, University of Ioannina, Hrec Republic)]. Available at: <http://www.uoi.gr/schools/early-childhood/> (ukr).

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: ЕВРОПЕЙСКИЙ ОПЫТ

Козак Людмила, доктор педагогических наук, доцент, професор кафедры дошкольного образования, Киевский университет имени Бориса Гринченка, б-р И. Шамо, 18/2, 02154 г. Киев, Украина, l.kozak @kubg.edu.ua

В статье рассмотрена подготовка будущих специалистов дошкольного образования в Великобритании, Швеции, Германии и Греции. Показано, что подготовка педагогических кадров осуществляется в университетах, институтах высшего образования, институтах педагогики при университетах, педагогических колледжах; установлено, что различия в подготовке будущих специалистов дошкольного образования оказываются в структуре и содержании образовательных программ. Рассмотрены основные подходы к обновлению содержания, форм и методов подготовки будущих специалистов дошкольного образования в высших учебных заведениях; определены общие в тенденциях подготовки будущих специалистов в области дошкольного образования в европейских странах.

Ключевые слова: дошкольное образование; европейский опыт; образовательный процесс; педагогическое образование; профессиональная подготовка; специалист дошкольного образования.

PREPARING FORWARD SPECIALISTS FOR PRESCHOOL EDUCATION: EUROPEAN EXPERIENCE

Kozak Luydmila, EdD, Docent, Professor of the Department of Preschool Education Senior, Borys Grinchenko Kyiv University, 18/2 I. Shamo b., 02154 Kyiv, Ukraine, l.kozak @kubg.edu.ua

The article reveals the preparation of future pre-school education specialists in the UK, Sweden, Germany and Greece. It is shown that training of pedagogical staff is carried out in universities, institutes of higher education, institutes of pedagogy at universities, pedagogical colleges; found that differences in the training of future pre-school education specialists are reflected in the structure and content of educational programs; reviewed forms of organization of training of future specialists (lectures, seminars, practical classes, individual and collective projects, independent work) and interactive and problematic methods of teaching; is analyzed the practical training, which includes scientific research, designing and internship; has been determined that in the European countries common in the training of future specialists in preschool education is the flexibility of training programs, passing of pedagogical practice in special educational centers, scientific research direction of professional training, application of active teaching methods, information and communication technologies, and increased attention to the quality control of training. These aspects are promising for Ukrainian education.

Keywords: educational process; European experience; pedagogical education; pre-school education; professional preparation; specialist in preschool education.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2017
Прийнято до друку 05.10.2017